

SZOMSZÉDSÁG ÉS KÖZÖSSÉG

N. László Endre

Kibékülők Hviezdoslavval...

1968-69 telén hiánycikk volt Csehszlovákiában a kisebbségi jog, szovjet katonából, tankból viszont több volt a kelleténél. De csak a kelleténél ... Amikor hirtelen-váratlanul bevonultak, az öreg csallóközi aranyosó ezt így fogalmazta meg velős rövidséggel:

- Kőllött ez nekik! (Mármint a csehszlovákoknak.)

Szó, ami szó, akkor is igaza volt, mint általában mindig. Nagyon bátran fickándoztak, s csak kinevették északi szomszédaink azt, aki megjósolta nekik:

- Budán már volt kutyavásár, de lehet még Pozsonyban és Prágában is!

A csehszlovákok egyre ugyanazt hajtogatták: „... a felszabadító ... a nagy szláv testvér!”

Hogy ne hasonlítsuk Csehszlovákiát Magyarországhoz! Az egyik győztesként, a nagy Szovjetunió szövetségeseiként került ki a második világháborúból, a másik pedig vesztesként!

Vígan ficánkoltak tovább. De most aztán ők is elmondhatták pianisszimóban, amit a magyarok már jóval korábban: „*Jobb volt tavaly, nem volt davaj!*”

Akkor mentem főszerkesztőmhöz azzal az ötlettel, hogy csinálók Árvában (Orava) egy szép képes riportot. Mivel ez ártatlan dolognak tűnt, mindjárt bele is egyezett. Major elvtárs csak azt kötötte ki, hogy a szovjetekről szó sem essék benne, meg hogy jó, címlapra is megfelelő képeket csináljunk ...

Nem mondhatnám, hogy volt kész tervem, inkább a szerencsémben és a véletlenben bíztam. Találok ott egykét érdekes riporttémát. Örültem annak, hogy viszontláthatom édesanyám szülővárosát, Zsolnát. S ez a kiutazás jó alkalom volt arra, hogy legalább néhány napig ne lássam a szerkesztőséget, ahol az ülésbe már belefájdult a fenekem.

Egyetlen bajom az volt, hogy egy végtelenül lassú és bőbeszédű fotóst kaptam, aki egyébként nagyon jó fiú volt, de naponta órákig - a legnagyobb részletességgel - beszélt emésztési problémáiról.

Pavel Országh Hviezdoslav a legnagyobb szlovák költő és műfordító. Felsőkubinban született. Közepiskoláit Miskolcon és Késmárkon végezte, a jogot Eperjesen. Eleinte magyarul írta verseit. Szlovákra fordította az Ember tragédiáját, Arany balladáit, Petőfi több versét. Ezekért a Kisfaludy Társaság külső tagjává választotta.

S ami a legérdekesebb, megszületett a legenda Hviezdoslav és Petőfi barátságáról, pedig Hviezdoslav Petőfi halála évében született!

Másnap körülnéztünk Zsolnán (Žilina), s megállapítottuk, hogy ott bizony már senki nem beszél magyarul. Amikor az első világháborút megelőző években még ott éltek anyai nagyszüleim és 1906-ban ott született Édesanyám, Zsolnán mindenki beszélt magyarul, s így eshetett meg, hogy sem ők, sem az anyám egyetlen szót sem tudtak szlovákul.

Lám, mi minden megtörténhet hatvan év alatt!

Nekünk ezer esztendő nem volt elég arra, hogy a Felvidék lakosságát elmagyarosítsuk, hiszen ez nem is volt sohasem a célunk, nekik elég volt hatvan, hogy a magyar falvakat és városokat elszlovákosítsák ... Ez az a bizonyos „erőszakos magyarizálás”, amit *Okály Dániel* úr, a *Matica slovenská* elnöke a hatvanas években a legelvakultabb gyűlölettel emlegetett! ... Ez volt az ok, hogy Zsolnáról nem is írtam semmit. Nagy hirtelen úgy döntöttem, hogy inkább Árva várát nézzük meg alaposan. Ugyanis akkor éppen egy, a várral kapcsolatos, nálunk ismeretlen Mátyás-mondán dolgoztam. Ennek rövid tartalma a következő.

Nagy királyunk 1474-ben foglalta azt vissza - több más várral egyetemben - *Komorovszky Péter* rablólovagtól. Harcedzett martalócaival együtt a zsoldjába fogadta, hogy azután már a jó ügyet szolgálja. Részben ez a keményen megfegyelmezett csapat képezte aztán a híres fekete sereg magvát. Ez az egyik monda, de van egy másik is.

Ennek szenvedő „hőse” *Várday Péter* kalocsai érsek (*Várdai, Váradi Péter*, de *Várda Adorján* néven is találunk rá utalásokat történelmi írásokban), akit - mint árva gyereket - *Vitéz János* nagyváradi püspök fogadott udvarába és neveltetett. Mátyás udvari kancellárjává tette őt meg, de 1484-ben - politikai okokból - Árva várába záratta, s akkor mondta: ARVA FUISTI, PETRE, ARVA ERIS, ET IN ARVA MORIERIS. Árva voltál, Péter, árva vagy, árvaként halsz meg.

A nem egy esetben elfogult *Révai Lexikon* erről azt írja, hogy Mátyás ismeretlen okból záratta őt be. Pedig alapos oka volt rá. A kancellár óriási politikai baklövést követett el, s ennek következtében *Bajazid szultán* átkelt a Dunán, s 1484-ben eloglalta Kiliát és Dnyeszterfehérvárat. Az érsek ugyanis rosszul fogalmazta meg a szultánnal kötött szerződést, miközben a király a nyugati határon volt lekötve. Ekkora tévedést a király nem bocsáthatott meg! *Várday érsek* csak Mátyás halála után szabadult börtönéből és haláláig hű emberre volt II. Ulászlónak. (1500-ben vagy 1501-ben halt meg.)

Csodálatosan szép látványt nyújt ma is Árva vára, melyről *Nagy Miklós* azt írja, hogy „a 432 láb magas hegy tetején épült”. Sajnos, az ott készített képek közül egyetlen egy sem sikerült, s erre a fotósom érdekes magyarázatot ötlött ki!

- Láttad Zsolnán azt az orosz tisztet, aki úgy megnézett bennünket, amikor fényképeztem? Nos, a kezében volt egy kis masina, mely sugarakat bocsát ki, s azok elégetik a filmet, hogy ne fotózhassuk az oroszokat! ...

Csak nyeltem egy nagyot, keserveset, mert voltak neki ennél sokkal furább magyarázatai is. Az igazi ok az volt, hogy valamelyik bazárban már megint lejárt szavatosságú filmet vásárolhatott – féláron ... Mert hát ő ilyen spórolós ember volt ...

Szépen havazott, amikor Árva vára alól Felsőkubinba indultunk. Már régen szerettem volna eljutni a legnagyobb szlovák költő, *Hviezdoslav*, családi nevén *Országh Pál* szülővárosába. Ő ugyanis csodálója és fordítója is volt *Petőfi Sándornak*.

Kubin szállodájában szobát vettünk ki, majd városnézésre indultunk. Először a temetőt vettem célba, s csakhamar rá is találtam a költő szépen gondozott, de akkor már hófedte sírjára. Utána a művelődési otthonba vezetett utunk, a nagy meglepetésemre – bemutatkozásunk után – az igazgató magyarra fordította a szót. Elmondta, hogy Kubinban még sok idősebb ember beszél magyarul, s nagyok sok házban megtalálnám *Jókai és Mikszáth* összes műveit – ugyancsak magyarul! Ez igazán nagyon kedves meglepetés volt.

Sokáig beszélgettünk Hviezdoslavról, a magyar kapcsolatairól, majd együtt ellátogattunk a költőről elnevezett múzeumba, ahol annak egyik leszármazottja volt a vezetőnk. Amikor megtudta, hogy egy Pozsonyban megjelenő hetilap szerkesztője vagyok, s riportot akarok írni a nagy szlovák költőről és szülővárosáról, kedvesen, készségesen állt rendelkezésünkre. Megmutatta a költő használati tárgyait, kedves könyveit, kéziratait, versesköteteit, műfordításait, köztük a Petőfi versek szlovák fordítását.

Nem is tudom, melyik ördög bújhatott belém, akkor fogamzott meg bennem Hviezdoslav sírja megkoszorúzásának „sátáni” terve! ... s ez a terv nem hagyott nyugodtan.

Miután eljöttünk a múzeumból, először a városka virágüzletét kerestem fel.

- Piros rózsájuk van? – kérdeztem a csinos elárusítónőtől.

- Sajnos, az nincsen ... De vannak nagyon szép művirágaink.

- Nem, az nem felel meg! Nekem élő virág, piros rózsza kell. Hviezdoslavnak, a legnagyobb szlovák költőnek sírjára nem tehetünk művirágot! – mondtam, de mindjárt támadt is egy ötletem. – Ha én hozok rózsát, csinál belőle egy szép csokrot? Látom, sok szép zöldjűk van ...

- Ha szerez valahol rózsát, szívesen megcsinálom a csokrot – hangzott a készséges válasz.

Ketten kétfelé indultunk - piros rózsza keresésre, s nekem kedvezett a szerencse. A járási csendőrparancsnokság épülete előtt csodálatosan szép piros rózsák virítottak bele a téli fehérségbe ...

- Ez kell nekem! - s már mentem is be az épületbe, egyenesen a parancsnok irodájába, és előadtam a mondanivalóm: -A Pozsonyban magyar nyelven megjelenő képen hetilap, a *Hét* szerkesztője vagyok – mutattam fel az igazolványom. Így folytattam: – Mivel temetőjünkben nyugszik a legnagyobb szlovák költő, aki jó barátja volt a legenda szerint a legnagyobb magyar költőnek, Petőfi Sándornak, szerkesztőségünk és a szlovákiai magyar kisebbség nevében szeretnénk Hviezdoslav sírjára egy szép rózsacsokrot tenni ... Csakhogy az itteni virágüzletben nincsen most élő rózsza ...

- Na jó, de ez nem virágüzlet, hanem a járási csendőrparancsnokság! – hangzott a szigorú, kioktató válasz.

- Ezzel tisztában vagyok, parancsnok elvtárs. De amikor megláttam épületük előtt a gyönyörű piros rózsákat, arra gondoltam, bizonyára adnának erre a célra néhány, mondjuk tíz szál rózsát ...

Erre kiobbant a parancsnok elvtárs:

- Hogyan képzeli?! Szó sem lehet róla! Mióta Dubčekék cirkuszolnak, maguk itt nagyon elszemtelenedtek. Menjen a fenébe – szerkesztőségével együtt –, ha jót akar!

Mentem is, de nem a fenébe, hanem egyenesen a járási nemzeti bizottság elnökéhez, s vele mindjárt sikerült szót értenem.

- Mikorra akarja a rózsákat? – kérdezte udvariasan.
- Holnap reggel ... Mondjuk kilenckor!
- Megkapja! – mondta, és már tárcsázott is:
- Itt a Járási Nemzeti Bizottság elnöke. Maga az parancsnok elvtárs?
- Igen, elnök elvtárs!

- Nos, éppen itt van nálam egy pozsonyi magyar lap szerkesztője. Képes riportot akar írni Hviezdoslavról és városunkról. Virágot akarok vinni Kubin legnagyobb szülőltének sírjára, de a virágüzletben nem találtam megfelelőt, viszont láttam a csendőrpáncsnokság épülete előtt ... Holnap reggel – pontban kilenckor – megy hozzátok a rózsáért! Legyetek hozzájuk készségesek! – mondta és rám kacsintott a telefonkagyló fölött.

A válasz igen rövid és nagyon csendes volt: egy katonás „igenis”.

- Elégedett? – kérdezte az elnök.
- Köszönöm, igen, de lenne még egy kérésem ...
- Ha nem teljesíthetetlen, szívesen segítek.
- A virágüzletben azt ígérték, ha viszek oda virágot, szép csokrot kötnek belőle. Én egyenesen oda viszem a rózsát. Tudom, hogy a nemzeti bizottságnak sok női alkalmazottja van. Azt szeretném, ha közülük a legszebb tenné rá a rózsacsokrot Hviezdoslav sírjára. Ugyanis a *Hét* címlapjára akarjuk a képet.

- Helyes, nagyon helyes ... annál is inkább, mert valóban sok szép menyecske és leány dolgozik itt. Behívom a három ... nem, a négy legszebbet, s aztán maga választ közülük!

Igy is történt. Választásom egy igazán nagyon szép szlovák leányra esett. Amikor megtudta, hogy egy fővárosi lap címlapjára került, majd a nyakamba ugrott. Boldogan ígerte, hogy másnap pontosan tíz órakor ott lesz a virágüzletben. Elmondta, hogy felöltöznék népviseletbe is, de ezt nem kívántam tőle, hiszen dermesztő hideg volt.

Este kollégámmal – mivel a pénznek szűkében voltunk –, kerestünk egy csendes, szerény kis borozót, ahol állítólag nagyon jó a konyha. Annyira ízlett, hogy fotós kollégám még duplázott is. Utána jó borocska mellett megbeszéltük a másnapi teendőket. Egyszerre csak átszól a szomszéd asztaltól egy bajuszos idős ember:

- Úgy hallom, magyarul beszélnek ... Maguk magyarok?
- Igen, azok vagyunk, Pozsonyból.
- Nem sérténem meg az urakat, ha átülnék az asztalukhoz?
- Csak tessék! Szívesen látjuk – mondtam barátságosan, arra számítva, hogy esetleg sok érdekes dolgot tudhatok meg tőle, amit a riportomban felhasználhatok.

Borissza ember volt ő is, s mint ilyen, szívesen beszélt. Elmondta, hogy pendelyes gyerekkorában járt már Magyarországon a bátyjával és az apjával együtt. Minden nyáron lejártak oda aratni, s hozták haza a kenyérnek valót ... s bizony olyan jól megtanult magyarul, hogy most, oly sok év elmúltával sem felejtette el. Odahívott asztalunkhoz még néhány magához hasonló korút, és fél óra sem telt bele, már énekelték a régi magyar katonanótákat, köztük olyanokat is, amiket mi nem is ismertünk. Štefán (István) bácsi egyszerre csak felállt, vigyázzba vágta magát és elkezdte énekelni a maga reszketős, öreg hangján a magyar himnuszt. Ez nagyon meghatott, mégis le kellett őt állítanom. Ha viszont nem akartam, hogy megneheztesen rám, bele kellett egyeznem, hogy új szlovák barátaink együtt éljenek:

„Kossuth Lajos azt üzenve,
elfogyott a regimentye ...”

Akaratlanul is könnyek szöktek a szemembe, hiszen ezek az öreg, sírjuk szélén álló szlovákok igazán olyanok voltak, amilyeneknek Jókai és Mikszáth leírta őket. Olyanok, hogy sok magyar tanulhatott volna tőlük – emberséget ...

De azt is láttam, hogy az étterem sarkában néhányan sugdolóznak és mutogatnak felénk. Nem akartam, hogy botrányba, veszekedésbe fulladjon ez a szép este. Fizettünk és búcsút vettünk a kedves öregektől, akik szlovák szokás szerint nem érték be baráti kézfogással, összecsókoltak, megölelgettek bennünket:

- Üdvözlöd nevében a magyarokat, fiam! Tudják talán még az öreg magyarok, hogy soha semmi bajunk nem volt egymással, s azt is, hogy a szlovák meg a magyar a világ legjobb katonája ...!

A szálloda felé menet is az öregekről beszéltünk:

- Lám, a szlovákok sem egyformák! ... Kár, hogy Árva olyan messze került Magyarországtól, a magyaroktól! ...

Másnap reggel - pontban kilenckor - a csendőrparancsnokság kapuja előtt várt bennünket egy egyenruhás elvtárs – gallynyíró ollóval a kezében:

- Jó reggelt! Maguk a magyar szerkesztő elvtársak?

- Igen, mi vagyunk. Eljöttünk a rózsáért.

A legszebb, legpompásabb szálakat vágattam le vele. Válogatás közben az ablakokra sandítva láttam ott az egyenruhás társait és a polgári alkalmazottakat. Egyikük arcán sem láttam barátságos mosolyt, de valami egészen mást annál inkább! Ezek már nem a tegnapi öregek voltak.

Fél tíze ott voltak a sok-sok piros rózsával a virágüzletben.

- Ügyes ember maga! – fogadott mosolyogva az elárúsító, s míg ő a csokrot kötötte, megtudtam tőle, hogy már egész Kubin arról beszél, hogyan vágatta le egy magyar szerkesztő a csendőrség előtt pompázó rózsákat. Kiderült az is, hogy többen rokonszenveztek velünk, mint a csendőrökkel.

Hiába, Kubin kisváros!

A gyönyörű piros-zöld csokrot alighogy átkötötte a kedves elárúsító egy széles, fehér szalaggal, betoppant a szép szlovák leány is. Vigan csiripelve hozta a nagy csokrot, s egyre azt kérdezgette, hogy valóban címlapon lesz-e a képe? Fogadkoztunk, hogy egészen biztosan, s hogy küldünk neki lapunknak abból a számából néhány példányt. Legyen mit eltenni emlékébe, s mivel eldicsekednie kolléganőinek, barátnőinek, no meg a vőlegényének.

A kolléga is kített magáért, mert – amint arról Pozsonyban meggyőződhettem – valóban szép felvételeket csinált a Hviezdosláv sírjára nagy rózsacsokrot helyező leánykáról. Még a mi „savanyú” főszerkesztőnk is elégedett volt velük, ami igazán nagy szó! ...

Délután két helyre voltunk hivatalosak.

Három órára egy grafikusművésznőhöz, aki szlovákra fordított magyar mese- és ifjúsági könyveket illusztrált nagyon szépen. Bűn lett volna tehát, ha nem ismerkedünk meg vele.

Öt órára pedig egy szlovák költő várt bennünket, akit *Kádár János* saját kezűleg tüntetett ki a magyar irodalom szlovákra fordítása terén elért szép eredményeiért.

A grafikusművésznő és családja régi, kedves ismerősökként fogadott bennünket, s a barátság kedvéért el kellett náluk fogyasztanunk egy – az étterminél finomabb és kiadósabb –

pótebédet. Meleg barátsággal, s hónom alatt egy nekem dedikált, gyönyörűen illusztrált mesekönyvvvel vettünk búcsút tőlük, öt óra előtt néhány perccel ...

Ugyancsak szednünk kellett a lábunkat, hogy le ne késsünk a második találkozórol.

Sűrű hóhullásban érkeztünk meg a költő otthona, egy szépséges szlovák faház elé. Emeletes volt, amilyenről és is álmodoztam egész életemben. Talán mondanom se kell, hogy hiába ... Fotóssommal le is fényképeztettem, de akkor már alkonyodott és így igazán használható képre nem számíthattam.

A költő a kapuban fogadott bennünket, száján egy amolyan kedvesen fanyar mosolygással:

- A pontosság a magyar urak erénye! – mondta, majd hogy gyorsabban mozogjunk befelé, alaposan hátbavágott engem is, meg derék fotóssomat is. Majd magyarra fordítva a szót, így folytatta:

- Már éppen az járt a fejemben, ha nem jöttök, értetek megyek a szállodába ... De azt nem köszöntétek volna meg, amit akkor kaptok – mondta nevetve.

Nem csupán a ház volt szlovák, a szoba, ahová beléptünk, ott minden egyes darab a szlovák népművészet remeke volt! Mintha csak egy rendhagyó, nagyon otthonosan berendezett, élettel telített kis múzeumba léptünk volna be.

Költőnk hagyta, hogy gyönyörködjünk, s amikor már alaposan kibáméskodtuk magunkat, asztalhoz ültetett bennünket.

- Éhesek vagytok, vagy szomjasak? – kérdezte.

- Előbb ettük a második ebédet – nyögte ki fotós kollégám, aki a grafikusművész házaspárnál úgy dugig ette magát, hogy szuszogni is alig tudott.

- Jó, akkor az evést későbbre halasztjuk, de azt hiszem, egyetértünk abban, hogy az ivás halaszthatatlan!

A szekrényből üveget, s poharakat vett elő:

- Úgy illik, hogy kedves magyar barátainknak szlovák nemzeti itallal szolgáljak, kisüsti sligovicával – mondta, és színültig töltötte a decis poharakat. – Nos, fogja meg mindenki keményen a magáét! Az elsőt igyuk találkozásunk örömére, tehát fenéki!

Összekoccantottuk a poharakat és ittunk. Minha folyékony tüzet nyeltem volna, de azért csak megittam. Fotóssom is lenyomta a magáét.

- Most a szlovák-magyar barátságra! – töltötte újra színültig a poharakat.

- Én már nem – szabadkozott a fotóssom.

- Így is jó – egyezett bele vendéglátónk. – Ebből tudom, hogy se szlováknak, se magyaroknak nem vagy jó! Mert a magyar és a szlovák, ha találkozik egymással, háromszor iszik. Először a találkozás örömére, aztán a szlovák-magyar, harmadszor pedig a magyar-szlovák barátságra, még Budapesten is ...!

Most már csak ketten koccintottunk és ittunk. Égetett, de jólesően átmelegített a finom ital. Kissé meg is köhögtem:

- Az anyád, barátom! Meg akarsz mérgezni? – nyögtem ki.

- Dehogy akarlak! Tudd meg, hogy a kisüsti sligovica kis adagban méreg, nagyban viszont a legeslegjobb medicina, főként a szlovák és magyar, de a közös bánat ellen is! – mondta nyomatékkal, s ebből azonnal tudtam, hogy a szovjet megszállásra gondol ...

Valóban jó orvosságnak bizonyult. A harmadik pohár után mindketten rózsaszínben kezdtük látni a világot. Theo meg beszélt, beszélt, hogy alig bírtam jegyzetelni. Elmondta kiket ismer

Magyarországon, kik a barátai, kikkel mulatott és kikkel veszett össze. – Különben, nehogy dicsekvésnek vedd, magyar barátaim gondoskodnak róla, hogy semmiben ne legyen hiányom, gyere velem!

Bevezetett egy nagy-nagy éléskamrába, s volt ott magyar libamáj-konzervtől, csabai kolbászig és Pick-szalámiig minden földi jó, nem is beszélve a legfinomabb magyar borokról, pálinkákról.

Beszélgetés közben már észre sem vettük, mikor váltunk át a szlovákról magyarra, magyarról szlovákra. De akkor és ott talán így is volt ez rendjén ... Aztán megmutatta a Kádár Jánostól kapott kitüntetését, a hozzá tartozó emléklapot a Magyar Népköztársaság pecsétjével. Láthatóan büszke volt rá, én viszont elsomorodtam. Eszembe jutott ötvenhat és az azt követő évek, a meghurcoltatásom ... A költő gyorsan kapcsolcs:

- Neked valami bajod van Kádárral? ... Bocsáss meg, nem tudtam ...

- Kádárral is, a rendszerrel is, meg ötvenhattal ...

Karomra tette kezét:

- Én már eleget fecsegetem, most rajtad a sor! Azt hiszem, barátok lettünk, őszintéke lehetünk egymáshoz. Hidd el, én is megkaptam a magam pofonadagját. De én itt ...

Sokáig, nagyon sokáig beszélgettünk, mint két barát, akik évtizedekig nem találkozhatnak, s végre minden-mindent el akarnak mondani egymásnak ...

Sanyi, a fotósom ebből nem hallott semmit. Fejét karjára hajtva, mélyen aludt.

- Gyere, járjunk egyet! ... Vacsora előtt jót tesz egy kis séta. Legalább kiszellőztetjük a fejünket! – ajánlotta újsütetű barátom.

- Az jó lesz – egyeztem bele. – Sétáljunk el a temetőbe! Még egyszer meg akarom nézi Hviezdoslav sírját, és el akarok búcsúzni tőle.

Karonfogva sétáltunk a temető felé a sűrű hóesésben, a szép fehér árvai estében, vagy inkább már éjszakában, hiszen tizenegy már elmúlt. Mély hóban gázolva jutottunk el a sírhoz. Csokrunkat beborította a hó. Óvatosan felemeltem és letisztítottam róla a havat.

- A szlovákiai magyar kisebbség és a szerkesztőségünk tisztelgése ez a legnagyobb szlovák költőnek, Pavel Országh Hviezdoslav emlékének – mondtam már csaknem teljesen kijózanodva, és vártam a hatást.

A költő egészen közel hajolt a csokorhoz, kimeredt szemmel bámulta, aztán valami fékezhetetlen erejű kacagás tört ki belőle, egy ellenállhatatlan hahota ... S akkor ott, Hviezdoslav sírja fölött, kezemben a magyar nemzeti színekben pompázó csokorral, belőlem is kitört a kacagás. Elismerem, morbid dolog volt ez a temetőben, pontban éljfélkor, a tél fehérségébe vesző éjszakában ... De bennem akkor örökéletűnek vélt gátakat és gátlásokat szakított át, mosott el ez a hahota, s úgy éreztem, több évtized minden haragvását, neheztelését kimosta belőlem. Részletesen elmondtam Theonak a csokor és elhelyezése történetét, mire újra és újra kitört belőle a kacagás.

- Hogy én erről semmit nem tudtam ... Hogy ezt nekem senki nem telefonálta meg – csóválta a fejét.

- Nem, mert ők még nem kapcsoltak ... Se a járási elnök, se a csendőrség! Örülök, te mindjárt kapcsoltál!

- Te kurva magyar! ... te büdös kurva magyar! – nyögte ki a hahota szüneteiben.

Én meg vissza:

- Te kurva tót! ... Te büdös kurva tót! – s közben a kacagás könnyei gördültek végig arcomon.

Amikor végre abba tudtuk hagyni a kacagást, ő kezdte:

- Tehát így álltal bosszút, magyaros bosszút Hviezdoslavon?!

- Nem Hviezdoslavon, hanem Ország Pálon. Talán egy magyar zászlósúr leszármazottján!

- Piros-fehér-zöld csokorral?!

- Meg a benne levő tüskékkel ...

- Kurva magyar vagy te, barátom ... És még mindig haragszol rá? – kérdezte és kezét nyújtott.

- Nem, már nem haragszom rá, testvér. Végleg, örök időkre kibékültem Hviezdoslavval!

- Esküszöl?

- Esküszöm!

Karonfogva mentünk vissza Theo házába, de még mindig Hviezdoslavról beszélgettünk.

- Nézd, ha jobban megkaparjuk a dolgot, kiderül, hogy az Országok ősei, teljes nevükön a Guthi-Ország elődei – Kézai szerint – Gut és Keled, s a svábok földjéről, pontosabban Hohenstauf várából, Péter király idejében vándoroltak be ide. Itt a svábokból teljes nyolcszáz évre magyarok lettek, és nem is akármilyenek. Ki tudja, milyen nációkkal, bizonyára szlovákokkal is keveredett a vérük, s talán ezért szólalt meg százötven évvel ezelőtt a vér szava, lett belőle szlovák költő. Egyikük egészen a nádorságig vitte a XV. században ...

- Tudom, pajtás, ha elkezdzenék vizsgálni nagy embereink családfáját, amint ezt néhány esetben már megtettem, nagyon érdekes dolgok derülnének ki – mondtam.

Közben megérkeztünk, Sanyi is fölbredt. Csodálatos illatok lopakodtak be a szobába:

- Ez sztrapacska? A kedvenc szlovák ételem. Sajnos, Pozsonyban már nem tudják jól megcsinálni ...

- Nem is igazi szlovákok azok ott Pozsonyban!

- Ebben egyetértünk! Ne haragudj, én inkább aranyásóknak, sokszor dögkeselyűknek érzem őket ...

- Sokszor találkozom velük én is, s ezért megkülönböztetésül, én ma is büszkén vallom magam tótnak, akár hiszed, akár nem! De erre inni kell! De most a másik tót specialitásból, a borovicskából ...

Belekóstolgtunk hát a borókapálinkába, s közben egy hatalmas szlovák kerámiatálban behozták az éjfél utáni „vacsorát”, a sztrapacskát. Ugyanilyen tálakon a finom, kesernyés juhtúrót, ahogy a szlovákok nevezik, a brindzát, meg a pirított szalonnát ...

- Ez már döfi! – tört ki Sanyiból a lelkesedés, amikor megrakta tányérját. Bevallom, én is pukkadásig ettem magam belőle, mert Theo kijelentette, hogy teljesen ki kell ürítenünk a tálat, ha jót akarunk.

Erre aztán le kellett a sztrapacskát többször is öblíteni, nehogy megártson a mi kényes pozsonyi bendőnknek a zsíros, nehéz étel. Utána vendéglátónkra rájött a dalolhatnék. Egy-más után énekelt nekünk a szép szlovák dalokat, s egyik-másikba mi is betársultunk.

Ki tudja, hányadik pohár után kibökte:

- Van nekem egy nagyon kedves magyar nótám, de ahhoz magyar cigány kellene ...

- Melyik ez a nóta? – kérdeztem.

A *Gyere, Bodri kutyám!* Ismered? Olyan szép, hogy mindjárt sírhatnékom támad, ha csak hallom ...

- Tudod-e, ki a szerzője?

- Azt nem!

- Hát én megmondhatom, neked annál is inkább, mert egy város szülőttei vagyunk, talán ezért nekem is az egyik legkedvesebb nótám. Egy kis zsidó ember a szerzője, *Seress Rezső*, a komáromi kupismama fia. Sok szép magyar nóta és dal szerzője. Az egyik, a *Szomorú vasárnap* világhíres lett ...

- Él még?

- Nem, öngyilkos lett ... Remélem, Jehovája nem haragszik meg rám, ha azt kívánom neki, hogy áldja őt meg a magyarok Istene, mind a két kezével ...

Legalább háromszor elénekeltük a *Gyere, Bodri kutyámat* és ittunk Seress Rezső emlékére. Hajnali négykor pompás korhelylevesel - kolbászos káposztalevesel - vendégelt meg bennünket a költő. Azzal búcsúztunk, hogy tavasszal újra találkozunk.

- Testvér, valóban kibékültél Hviezdoslavval? - kérdezte az utolsó kézsorítás közben.

- Valóban! Ígérem, hogy ezután még nagyobb szeretettel olvasom majd a verseit ...

- Én meg azt ígérem neked, megírom a sírjára tett rózsacsokor történetét, bár nem valószínű, hogy a közeljövőben lehozza valamelyik lapunk ...

Igaz szeretettel öleltük meg egymást. Theo utána még egy kis csomagot nyomott a kezembe. Két könyv volt benne, nekem dedikálva. Az egyik egy szép Hviezdoslav kötet, s benn dedikációja, mely így hangzott: „*Kibéküléstem emlékére, szeretettel ...*” A másik a saját verskötete volt ezzel a dedikációval: „*Egy kurva tót egy kurva magyarnak, testvéri szeretettel ...*”

Így folyt le és így végződött Arvában tett utazásunk ...

Mivel élmény- és jegyzetanyagom volt bőven, a riport – szerintem – csillagos egyesre sikerült, a főnököm viszont alaposan lebaltázott.

- Már megint hülye vagy? Ha ezt így lehozzuk, mindjárt behívnak a fehérházba (a párt-házba)! Micsoda örült ötlet volt az a nemzetiszínű csokor, az a cirkusz a csendőrséggel, meg a járási nemzeti bizottság elnökével? Azonnal írd át!

- Eszembe se jut! Ez így jó, ahogyan van! De ha nem tetszik, húzasd meg!

Dühösen csaptam be magam mögött főszerkesztőm szobájának ajtaját, s mondtam rá mindent, csak éppen jót nem.

Amikor végre megjelent a riportom, alig ismertem rá, de már ez sem lepett meg, hozzászoktam. De a sírja csokrot helyező szép szlovák leány a címlapra került. Így beváltottam a neki, de a költő barátomnak tett ígéretem is.

Valóban kibékültem Pavel Országh Hviezdoslavval!

Hiszen sokkal rosszabb lett volna, ha barátjából, Petőfi Sándorból lesz szlovák költő ... Mert ez is megtörténhetett volna, s akkor mérhetetlenül szegényebb lenne a magyar költészet, ahogyan a szlovák is, Hviezdoslav nélkül. Így mindkét nép gazdagodott, ráadásul a világirodalom is!

200 Ft

palócföld

LÓRI